

Шлях Молодзі

Ślacz Młodzi

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

На парозе Жована 1938 Году

071707

Хрвоны

Анст

Ні шэрых дзён, ні песень шэрых,
Нам іх ня выкінуць за плот.
Здаўна прывыклі з новай верай
Вітаць заўсёды Новы Год.

Расьце надзея і трывога,
Растуць пытаньні у грудзёх:
Ці хутка скончыцца дарога
З крыжом на змучаных плячох?

Што прынясець пад стрэхі гэты?
Якія зьмены? Ці дары?
Ці сьціхне боль...ці згінуць беды?—
Хацелі-б ведаць мы згары.

Пакінем бавіцца ў загадкі,
Што крые даль—згадаць ня нам
За шмат ня веру прыметы братка
А вер сабе і мазалям!

М. МАШАРА

Йзноў ужо Новы Год!
Яму на плечы новыя жаданьні,
На лепшы быт спадзеўкі,
І долю й лёс кладзе народ...
Пад гараччу гарэлкі
Віруюць пары ў п'яным тане...
Раўе музыка пад палачку мастры
І ўсе ў сьцюдзёну зорну

ноч Сьльвэстры

Вясёла спатыкаюць Новы Год!..

Мы-ж гэты Год свой спатыкаем
Таксама з верай у лепшы гараскоп.
Ды з тых гадоў, што йдуць у век,
Мы году Новага чакаем,
Калі ўбача лепшу долю чалавек...
Калі мы зьвяжамся у моцны споп...
І Беларус тады ў сваім рэестры
Яго адзнача ў ноч Сьльвэстры—
Бо гэта будзе ў шчасці Новы Год!..

Слонім.

Я. В.

Мінаюць гады. Час ідзе. Пры-
ступаем ужо да працы ў Новым
1938 Годзе. Мімаволі аднак агля-
даем назады. Дасьледжваем про-
шлае і ўкладаем плян дзейнасьці
на найбліжэйшую будучыню.

1937 год ня быў для нас мі-
лым. Але агулам справа белару-
ская, незважаючы на няспрыяю-
чыя абставіны, пасунулася напе-
рад. Найбольшы ўдар дасталі
Беларусы ў 1937 г., бязумоўна,
ад камуністаў у БССР. Арышты,
расстрэлы беларускіх паэтаў,
пісьменьнікаў, культурных пра-
цаўнікоў і палітычных дзеячоў,
бесканечныя чысткі ад „нацдэ-
маўшчыны“ — гэта нішто іншае,
як ністожаньне беларускага ад-
раджэнскага руху. Бальшавіцкі
ўдар, гэта ўдар ня толькі для Бе-
ларусаў у БССР, гэта ўдар і для
беларускае справы ў Польскім
Гаспадарстве і для Беларусаў
агулам, і дзеля таго ён асабліва
балючы. Ністожаньне беларушчы-
ны на ўсходзе яшчэ больш за-
вастрае асыміляцыйныя апэтыты
польскіх шовіністаў — эндэкаў і ім
падоб. і дае свабодную руку поль-
скім палітыкам у беларускай
справе. — Мядаль аднак мае два
бакі. Прасьледаваньне Беларусаў
у БССР сьведчыць так-жа, што
беларускі нацыянальны рух ра-
сьце і магутнее. Мы бачым, што
бальшавікі ўжо 19 год усеўладна
пануюць у Усходняй Беларусі,
праводзяць сваю камуністычную
палітыку, а з кожным годам усё
што-раз большыя мусяць право-
дзіць чысткі. Гэта балючы, але
і найлепшы доказ жывучасьці
беларускае нацыянальнае ідэі
і імкненьня Беларускага Народу
да самастойнасьці. І ня толькі

камуністы, але і ўсе іншыя ама-
тары асыміляцый Беларусаў ня
змогуць вырваць душы белару-
скае, скрывіць яе і спыніць белару-
скі адраджэнска-вызвольны рух.

Пасьля закрыцьця ў канцы
1936 г. беларускіх культурных
арганізацыяў: Беларускага Інсты-
туту Гаспадаркі і Культуры і Та-
варыства Беларускае Школы ў
Польскім Гаспадарстве, шмат ка-
му здавалася, што праца ў гэтай
галіне заціхне і замрэ. Тымчасам,
як усюды і заўсёды, забарона
выклікае адваротныя вынікі. Праў-
да, ліквідацыя беларускіх куль-
турна-асьветных арганізацыяў
пазбавіла Беларусаў магчымасьці
арганізаванае супольнае куль-
турнае працы, затое аднак пабу-
дзіла яна Беларусаў да большае
заўзятасьці, стойкасьці і нату-
жэньня працы паасобных працаў-
нікоў на беларускай ніве. І яшчэ
ніколі, за апошнія 10 год, ня меў
беларускі цэнтр гэтулькі доказаў
узросту беларускае нацыяналь-
нае сьведамасьці, як у 1937 г. У
чым гэтыя доказы выявіліся, ня
будзем тут пісаць — уважаем гэта
беспатрэбным і бескарысным, ды
хто гэтым цікавіцца, той можа гэта
бачыць у народзе. Агулам бела-
руская праблема ў Польскім Га-
спадарстве, ня гледзячы на роз-
ныя перапыны, усцьцяж вылазіць
наверх. Беларуска праблема
ўжо праяўляецца ня толькі на
судовых працэсах беларускіх дзе-
ячоў і сялян, але таксама на пра-
цэсах перадавых польскіх мала-
дых дэмакратычных дзеячоў. Бе-
ларускай праблемай займаюцца
так-жа перадавыя, дальневідныя,
польскія публіцысты і палітыкі,
разважаючы яе, як праблему між-

140247

народнага значэння. Справай беларускай цікавіцца ўжо ня толькі блізкія суседзі, але Немцы і нават далёкія Японцы. Такія аб'явы, бязумоўна, прызнаём для беларускага адраджэння дадатнімі. Асабліва-ж цяпер, у час вялікага ажыўлення ў міжнароднай палітыцы і пры перагрупаванні сілаў.

Укладаючы плян дзейнасці на найбліжэйшую будучыню, мы і далей будзем кіравацца дабром справы Беларускага Народу. Мы стаімо на грунце дэмакратыі, на грунце самаазначэння народаў і добра памятаем аб найвышэйшым беларускім Ідэале выражаным Актам 25 III.1918. Жывучы ў Польскім Гаспадарстве, апіраемся на Канстытуцыю, і спаўняючы адносна яго свае грамадзянскія абавязкі, як лёльняны грамадзяне, будзем дамагацца належных нам правоў выплываючых з канстытуцыі і загарантаваных міжнароднымі дагаворамі, як нацыянальнай меншасці. Будзем далей дамагацца беларускіх школаў, свабоды беларускае культурнае, асветнае, гаспадарскае і грамадзкае працы. Адна часна будзем працаваць дзеля палепшання долі Беларускага Народу, дзеля ўзгадавання культурнага і грамадзкага беларускае моладзі, а перад усім дзеля ўзгадавання ідэйных кадраў беларускае моладзі, якая магла, працаваць дзеля поўнага адраджэння Беларускага Народу і калі трэба цярапець за ягоныя інтарэсы.

Верым, што беларуская мо-

ZASYPAJMA ROŪ, JAKI NAS DZIELIĆ!

(Z kaladnich razvažañniaŭ)

Vialikija chryścijanskija śviaty, asabliva Kalady i Vialikdzień, z pryhožymi svaimi abrađami, tradycyjaj, zaŭsiody pabudžajuć ludziej da hłybiejšych razvažañniaŭ. Čaławiek faktyčna, aprača pažyvu dla svajho cieła, patrabuje padtrymañnia duchovaha. Patreba heta adčuvajecca pieradusim tady, kali pieražyvajem hora, niadolu, dy zmahajemsia z siłami macniejšymi ad nas. Tady asabliva šukajem Praŭdy, Spraviadliwaści, Krasy i Dabra.

Kali havaryć kankretna i ab Bielaruskim Narodzie, ab bielarskaj moładzi i intelihiencyi, to treba śćvierdzić, što žyćcio, bieh historyi niejak dziŭna zdaŭna ŭžo Praŭdu ad nas uściaž zakryvali. Chryścijanstva ŭ vopratcy „viery polskaj“ i „viery ruskaj“ nie adhrała ŭ nas naležnaje roli. Voprataka heta faktyčna daviala da toho, što ani katalictva, ani pravasłaŭje nia maje ŭ nas praŭdzivych hlybokich kareñniaŭ. Bo jak katalictva, tak i pravasłaŭje pradstaŭlena narodu nia zhodna z ducham sapraŭdnaje chryścijanskaje navuki. Z hetaje pryčyny z ražvićciom śviedamaści, rodzicca bunt dušy

ладзь, а таксама і бел. грамадзянства нас падтрымае і з гэтай верай пачынаем працу ў Новым 1938 Годзе.

Я. Н.

i to pieravažna bunt razburajučy. Toj, što zbuntujecca prociŭ „viery polskaj“ або „viery ruskaj“, časta pašla nia moža ŭzyjści na pravilny šlach, jaki viadzie da Praŭdy, a papadaje na razdaroža, або ŭ prociŭležnaść. Taki zbuntavany čaławiek, nie przyznajučy viery, a šukajučy adnak Praŭdy, zmahajučysia za dabro svajho narodu, nia moža časta navat zrozumieć svajho brata, katory taksama pakinuŭ „viery polskuju“ ci „ruskuju“, ale nie pakinuŭ chryścijanstva, katoraje viadzie da Praŭdy. Taki zbuntavany čaławiek vystupleñni niazhodnyja z jahonym pahladam na spravu viery i relihii namahajecca navat zalicyć da adstarelych i niakulturnych.

Takim čynam niastača hłybiejšych kareñniaŭ chryścijanstva, padziel Bielarusau na „ruskich“ i „polskich“, a taksama volnadumstva zvodziać nas na biezdaroža, dzielać i aслаblajuć. Miž bielarusami pravasłaŭnymi i katalikami, nia hledziačy na ŭzrost nacyjanalnaje śviedamaści, isnuje ŭsio-ž vialiki roŭ. Roŭ hety hrozny i niekaryсны dla spravy bielarskaha adrađžeñnia. Adčuvajecca sapraŭdy vialikaja potreba pahlybleñnia viery i працы dziela toho, kab sprava relihijnaja nie chadzila kryvymi darožkami i kab relihija nia była ŭ nas vykarystyvana dla asymilacyi Bielarskaha Narodu. U nutranyh našym žyćci potreba jość

Уплыў клімату на арганізм жывёлы і чалавека

Клімат, гэта сума ўсіх атмасферных з'явішчаў у дадзенай мясцовасці, як цяпліня ці мароз, сонца, дождж, вецер. Уплывае ён на арганізм двума спосабамі — на скуру і на траўленьне. Дзеля таго, каб ясьней зразумець уплыў яго на скуру, падамо тут кратка будову скуру.

Скура чалавека і жывёлы складаецца з трох частак: вонкавай, наскурак (*epidermis*), сярэдняй, сапраўднай скуру (*cutis*) і нутраной злучаючай ткані (*subcutis*). Пад уплывам тэмпературы кожная з гэтых частак скуру захоўваецца йнакш. Цяпло ўплывае перадусім на самую вонкавую частку скуру (*epidermis*). Жылы, якія знаходзяцца блізка верхняй часткі цела, расшыраюцца і кроў больш даплывае да *epidermis'a*. Кроў мае ў сабе спажыву, якой корміць іменна гэтую частку скуру. Таму яна пад уплывам высокага цяпла робіцца таўстой. У жывёлы ўмеркаванага клімату (краінаў умяркавана цёплых, напр. Беларусь) наскурак (*epidermis*) ёсьць тонкі і не перавышае аднаго

працэнту (адной сотай часці) ўсяе скуру. — Зусім іншае наглядаем мы ў жывёлы гарачага клімату. Так напрыклад слон, тапір, гіпопотам, насарог і іншыя маюць наскурак параўнаўча да іншых частак скуру вельмі таўсты. Таму, што да наскурка даплывае шмат крыві, яна не аджыўляе, (ня корміць) належна скуру сапраўднай, дзе месцяцца завязі шэрсці (поўсці) і таму жывёла гарачага клімату мае малую рэдкую шэрсць. Бачым мы гэта на прыкладзе выш успомненых зьяроў, якія маюць таксама тонкую злучаючую ткань, бо і да яе мала даходзіць крыві. Арабскі конь, які прабувае ў сухім і гарачым клімаце, мае вельмі кароткую і рэдкую поўсць й тонкую сапраўдную скуру (*cutis*). Таму ў яго відны на версе кожны мускул, кожны выступ касьцей. Інакш уплывае холад, ад якога жылы ў наскурку жывёлы звужваюцца, зьмяншаюцца і амаль уся кроў ідзе тады да скуру (*cutis*) і да злучаючай ткані (*subcutis*). Даходзячы да скуру кроў аджыўляе добра завязі шэрсці, якая тады буйна расьце. Бачым мы гэта ў зьяроў поўначы, як паўночная лісіца, собаль, куніца. Тое самае, ў ярчэйшай толькі форме, бачым і на нашай жывёле хатняй. Уся наша хатня

bolšaj tolerancyi i pašany adnych da druhich.

Пишучы аб hetых справach, nia možna nie adciemić vystupleńnia pravadyra francuskich kamunistaŭ M. Thorez'a, ab jakim šyraka pi sała francuskaja katalickaja hazeta «La Croix». Voš-ža Thorez u adnej z svaich pramovaŭ vyskazau sia ab siaredniavieččy, katoraje na jahony pahlad, zusim nia jość epochaj ciemnaty i adstałaści, a naadvarot, epochaj hramadzkaŭ daskanałaści i vysokaha ūmyslovaaha ūzroviennia relihiynych konhrehacyjaŭ. Aprača taho Thorez pachvalau papiežaŭ i ichnija encykliki, addajučy čeść advazie i vialikadušnaści hramadzkaŭ doktryny Kaścioła.

Vystupleńnie Thorez'a, nia hledziačy na toje, jakimi pryčynami było vyklikanaje, maje vialikaje značeńnie i jość miž inšym mocnym udaram i dla našych volnadumcaŭ, katoryja ū svaich vystupleńniach suproč relihii i chryścijanstva atakavali pierad usim siaredniaviečnuju minuščynu Kaścioła i papiežaŭ.

Ahułam treba skazać, što na zachadzie Eŭropy rožnica relihii, vieravyznańnia nie kapaje miž ludźmi tak vialikich ravoŭ, jak u nas. I nam Bielarusam treba zasypać toj roŭ, jaki nas dzielić. Treba pamiaćać ab tym, što my pieradusim bielarusy i chryścijanie. A adno i druhaje vymahaje, kab tvaryli my adnu zhodnuju vialikuju bielaruskuju siamju.

J. N.

Z I M O J U

U zmroku viačernim daroħa.

Čyrvienić pažarom začod.

Znajomaja z daŭra tryvoħa

Zavieć trajo serca u pachod.

Navokał syrym syradojem,

Pakryŭ ūsiu vakolicu śnieħ.

Tam niedzie żyćcio jość żyvoje,

Jość niedzie i radaść, i śmieć.

U zadumie staju la paroħa,

Tryvoħa u sercy roście.

U zmroku viačernim daroħa

Čokaje i kliča mianie.

Vandroŭnaja torba ħatova.

Rastańniu ū kut pakłaniuś,

Puščusia daroħaj znajomaj

Taptać zнову tropy kamuś.

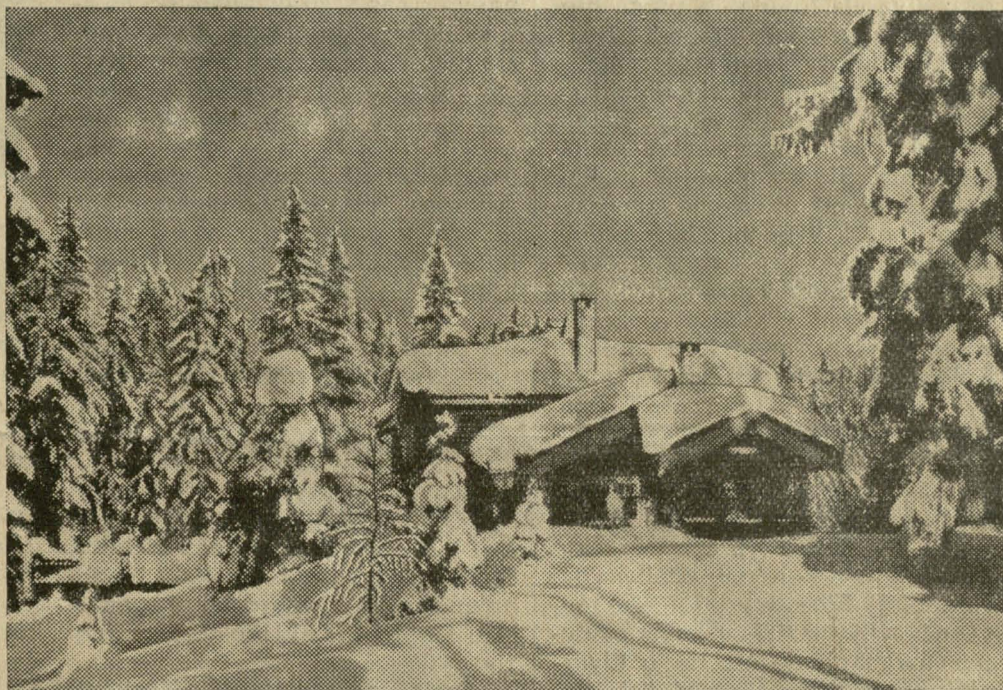
Pa ściežkach ad wioski da wioski

Viadzieć maja pieśnia mianie.

Kraj rodny — tvaje ūsie darožki

Ja znaju — jak biedy tvaje.

M. MAŠARA.

жывёла вытварае на зіму пух, даволі густы, які скідае толькі ўлетку наступнага году. Такія звяры, як белы мядзьведзь, кіт, цюлень, прабываючы ў палярных водах прад стратай цяпла бароняцца йнакш, яны ў злучаючай ткані (*subcutis*) вытвараюць пласт тлушчу, які не дапускае марозу: тлушч, як ведама, ёсьць кепскім правадніком цяпла. I таму напр. худыя, замораныя людзі і жывёла, якія ня маюць тлушчу, мерзнуць зімою.

Бывае таксама розніца ў аджыўлянні. Пры высокай тэмпературы арганізм патрабуе менш ежы, пры нізкай больш. Арганізм чалавека і жывёлы мае пэўную, аднастайную тэмпературу. Калі акружаючае чалавека паветра бывае халаднейшае за цяпліню ягонага цела, тады цела вылучае цяпло, каб гэтую розніцу выраўняць, а цяпло ў арганізме бярэцца толькі і толькі з ежы.

Каб шмат не гаварыць, падамо тут канкрэтны прыклад. Адзін дасьледчык пачаў 16 студзеня карміць ката. Карміў яго па адной норме (аднолькава) праз 5 месяцаў. У зімовыя месяцы да 30 сакавіка, кот не папраўляўся, вага яго аставалася аднолькавай, увесь час — каля 2¹/₂ кілё. Затое як толькі наступіла вясна, кот пачаў папраўляцца

і да 15 чэрвеня дарос да 3 кілё з гакам. Значым тут, што гэта быў кот стары, ён ня рос, а толькі папраўляўся ў цэле. Кот гэты ў тэмпературы — 3,2°Ц. амаль удвая больш выдыхаў CO₂ (дву-тлэністага вугля) чымся пры + 30,8°Ц. Выдыханьне было таму збольшана, што кот больш удыхаў тлэну, які йшоў як гаручы матар'ял на ўнутранае спаланьне. Пасьля спаленьня вытвараўся газ Ce₂*).

Гэты прыклад мае вялікае практычнае значэньне, бо ён паказвае, што ў зімку трэба лепш карміць жывёлу, каб яна не цярпела ад холаду. Калі няма вельмі чым карміць, пажадана было-б канешна зрабіць цёплы хлёў. Тое самае значэньне мае цяпліня ў нутраной ежы. Адзін дасьледчык даваў халодную пашу карове. Давала яна яму 13,6 літраў малака. Калі-ж ён тую самую пашу нагрэў і даў карове, яна яму аддала у дадатак 1,8 літраў малака. Усяго дала 15,4 літра малака.— Цікавы йшчэ прыклад, як цяпло ўплывае на т плоднасьць арганізму. Так напрыклад здаўна было вядомым, што некаторыя рыбныя паразіты складаюць свае яечкі толькі летам, пры цяпле.

*) Спаланьнем называецца хімічнае злучэньне O (тлэну) з іншым хімічным элемэнтам. У нашым выпадку з вуглем C).

Радыжо і яго vynachodčyk

Цудам siańniašniaj techniki nazyvajuc radyjo, pry padmozie jakoha čalaviečaja dumka maľankaj ablataje ziamlu.

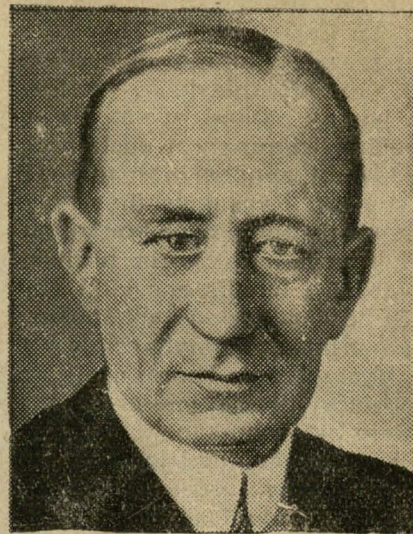
Kališ bylo heta fantazijaj, a siańnia jošč faktam. Sľuchajem ciapier pryhožych piešniaŭ i muzyki z dalokich krajoŭ. Možam zhavarycca pry padmozie telehrafu biaz drotu na tysiačy kilometraŭ i h. d. Niechta moža zapytae: čto hetaja tajnicy pryrody vykryŭ i zaproh usiamu čalaviečtvu na sľužbu. Sam bieh žyćcia čalaviečtvu hetaha nia daŭ, heta ūsio stvaryła žmudnaja praca hienjalnych adzinak, katoryja, časta nie škadujučy svajho zdaroŭja, a na't i žyćcia, imknulisia ūhlybicca ū tajnicy pryrody, vykryć hetaja tajnicy i addać čalaviečtvu na karystańnie. Siarod nievialikaha liku hetkich hienijaŭ znachodzim takža prožvišča vynachodčyka radyja — Markoni.

Sľauņy hety vynachodčyk Vilhelm Markoni radziŭsia 25 krasavika 1874 h., niedaloka miesta Bolonii ū Italii. Bačka Vilhelma byŭ italijaniec, a matka—škotka. Zdolnašci techničnyja Vilhelm atrymaŭ u spadčynie ad bački inžyniera, a praktyčnašč žyćciovuju i bystratu rozumu—ad matki. Mataryjalnyja ūmovy žyćcia bačkoŭ pazvolili Markoni'mu zdabyć navuki. Ū Florencyí V. Markoni skončyŭ himnaziju, a pašla pastupiŭ u techničny instytut u Livornie, hdzie ūsiocela addaŭsia na-

vucy fizyki i chemii. Hetu halinu navuki maľady Vilhelm staraŭsia paznać nia tolki ū teoryi, ale takža i ū praktycy. Časta zastanaŭli-vajučysia nad drabiazoj i starajučysia ūjavić jaje ū praktycy, vykli-kaŭ hetym samym šmiech i naruhi z boku svaich kalehaŭ, ad katorych, kab mieć spakoj, Vilhelm časta staraniŭsia i rabiŭsia zamknutym u sabie. Pad kaniec XIX stahodździa, kali V. Markoni zdabyvaŭ sabie viedu, navuka fizyki stajała na vysokim roŭni i była wielmi raspaŭsiudžanaj. Ū henym časie fizyk anhielski Makwel dakazaŭ u teoryi, što ū nadziamielnym pavietry znachodzjacca elektromahnetyčnyja chvali. Pašla jaho druhi viedamy niamiecki fizyk Hertz hetaja elektromahnetyčnyja chvali vynajšoŭ. Aštalosia tolki hetaja elektromahnetyčnyja chvali datasavać da peŭnych metaŭ u praktycy. Hetu rabotu pašla doŭhich došleđaŭ zra-biŭ V. Markoni, i ūžo ū 1895 h. pry padmozie elektromahnetyčnych chvalaŭ pieršy raz pieraslaŭ umoŭlenyja znaki (syhnały) aparatam biaz drotu (radyjem). Praŭda, adlehašč pamiž aparatam pieradačnym a pryjomnym špiarša była niaznačnaja, usiaho na niekalki sot metraŭ, ale z bieham času pry dalejšych došledach nad palepšańniem vynajdzienaha aparatu, hetu adlehašč biazmiežna zbolšyŭ.

Svajo adkryćcio V. Markoni

patentavaŭ u svajej bačkaŭšćynie Italii. Ale tut mała čto zacikaviŭsia radyjem, jak maľavartasnej rečaj, dziela hetaha Markoni vy-jaždžaje ū Anhliju i tam šukaje

V. Markoni

mataryjalnaj padmohi, kab dalej palepšać svoj aparat. Ū Anhlii zademanstravaŭ svoj aparat anhielskamu dyrektaru pošty Praisu, katory wielmi zacikaviŭsia novym adkryćciom i pamoh mataryjalna maľadomu Vilhelmu. Pašla hetaha anhielski ūrad praznačyŭ V. M. uradavuju padmohu, dziakujučy jakoj vynachodčyk udała viodŭ došledy nad palepšańniem radyja, tak što ū praciahu hodu Markoni praz radyjo pasylaŭ syhnały na adlehašč 4 klm., a pašla i na 15 klm. Ū toj čas, kali V. M.

Калі-ж аднак заражаную рыбу перанесці зімою у цяплейшую ваду, рады паразіты складаюць далей свае яечкі. У даным выпадку цяпло пабуджае, да жыцця, холад-жа аслабляе яго.

Націск паветра. Націск гэты даволі вялікі і выражаецца ў націску 760 мілімэтровага стоўбіка ртуці на адзін квадратны см. чалавечага цела. (1 грам) Мы да гэтага націску прывыклі і прытасаваліся. Калі мы будзем падымацца вышэй, пр. у горы, то разам з зьменай націску паветра (націск зьменшыцца) заўважым зьмены ў нашым арганізме: узбольшыцца колькасць чырвоных кубікаў крыві. Дасьледзілі гэта шмат якія вучоныя падымаючыся ў горы. Дзеецца гэта таму, што ўгары паветра радзейшае — менш значыцца там ёсьць тлэну, які неабходны кожнаму чалавеку і жывёле. Тлэн разносіць па арганізме кроў (чырвоныя кубікі). Калі тлэну менш у паветры, трэба гэтага паветра больш удыхаць, таму арганізм вытворвае больш кубікаў, каб яны маглі даць рады накарміць арганізм тлэнам. Па зыходзе на ніз па нейкім часе колькасць чырвоных кубікаў абніжаецца да нормы. (На працягу 8 тыдняў у дасьледчыка Viault на вышыні 4000 мэтраў колькасць кубі-

каў паднялася з 5 мільёнаў у 1 кубічным мілі-мэтры да 8 міл.)

Сьвятло мае вялікае значэньне для арганізму. Асаблівае значэньне маюць тут фіюлетаваыя і сінія праменьні так напр. ведамыя кожнаму жабіныя яечкі і малыя жабкі (прачыкі) хутчэй разьвіваюцца на сьвятле, чымся ў цемнаце. Галуб, якому не давалі есьці і трымалі на сьвятле, згінуў у працягу 15 дзён, а другі галуб у цемнаце вытрымаў яшчэ 9 дзён (усіх 24). Першы на сьвятле траціў на вазе 3,8 грама ў дзень, другі ў цемнаце толькі 2,6 гр. У цемнаце ход траўленьня ў арганізьме адбываецца вальней.

Закямненне мае свае дадатнія бакі пры кармленьні. На сьвятле жывёла вальней папраўляецца, у цемнаце хутчэй. Так напрыклад трус (кролік), якога кармілі праз 24 дні ў цемнаце, важыў больш як 2 разы за кроліка, кормленага пры сьвятле. На даўжэйшую мэту аднак цемната адбываецца ад'емна на арганізме кормленай жывёлы і яна худзее. Таму пры кармленьні жывёлы трэба заўсёды глядзець, каб хлeў ня быў вельмі ясны, але і каб ня зусім цёмны. Для жывёлы, якая мае расьці, трэба даць шмат сьвятла. П. З.

ščašliva pieramoh usie pieraškody zviazanyja z adkryćciom i palepšańniem radyja, kali astałosia tolki zbirać laŭry, znajšlisia ludzi, katoryja pačali mucić dumki vynachodčyka. Prad adkryćciom radyja, vialikija telehrafičnyja supalki praviali telehrafičnyja kabli praz mory i akijany. Pavadyry hetych supalak, ułažyŭšy vialikija kapitaly, bajalisia kankurencyi biazdrotnaha telehrafu i pačali ŭsiakimi sposobami prašledavać vynachodčyka. Ale V. Markoni ŭsich svaich vorahaŭ chutka pieramoh i publična, pry zaprošanych vysokich hašciach i hazetnych karespidentach, vysłaŭ svaim aparatam radyjotelehramu praz mora na vostraŭ adlehły na 5 klm. ad bierahu. Tady tolki vočavidcy prakanalisia ab važnašci adkryćcia radyja i da vynachodčyka pačali adnosicca z pašanaj.

U 1899 h. francuski ŭrad zaprasiŭ M. da siabie i paručyŭ jamu pabudavać radyjostancyju, kab mahčy pasylać u Anhliju telehramy praz pratok Lamanš na adlehlašć 40 klm. 14 śniežnia 1901 h. radyjoaparatam z Pałdy (Anhlija) Markoni'mu ŭdałosia zhavarycca z Amerykaj.

Pačalasja novaja para, para radyja. Biazdrotnyja aparaty ŭsiudy pačali tasavać u žyćcio. U 1907 h. praviali stałaje spałučeńnie pamiž Eŭropaj i Amerykaj praz Atlantycki akijan. Biazdrotny aparat akazaŭsia asabliva karysnym i ničym niezastupnym u dalokich zamorskich padarožach. Špiarša karabiel biaz rydyja, vplyŭšy na šyrokija vody akijanu i spatkaŭšy jakoje kolečy niaščašcie, nia moha dać ab sabie nijakaha viedama i wielmi časta biaz nijakaj padmohi hinuŭ u raz-

šalelych chvalach akijanu; ciapier užo nia toje. Kožny karabiel ma je pieradačny biazdrotny aparat, katory stała ŭtrymlivaje suadnosiny z ziamloj i stała padaje ab sabie viestki. Pieršy raz umoŭleny syhnał S.O.S. (ratujcie našy dušy) byŭ dany pry niaščasnaj zudericy na adkrytym mory parachodaŭ „Respublika“ i „Floryda“. Na syhnał S.O.S. na miesca niaščašcia chutka prybyli inšyja parachody i vyratavali padarožnych z niaščašcia. Heta vialikaje zda-reńnie ŭ toj čas bylo apisyvana ŭ hazetach usiaho švietu, slaviačy jašče bolš imia Markoni'ha i hetym samym reklamujučy na ŭvieš šviet jahonaje adkryćcio. Aprača vyškazanaha ŭ 1912 h. 12 krasavika najbolšy na šviecie karabiel „Titanik“ spatkaŭsia z ledzianoj haroj na adkrytym mory. U tym karabli płylo niekalki tysiač čalaviek. Chutka pa radyjo byŭ dany syhnał S.O.S., na jaki pašpiašylisia z padmohaj inšyja karabli. Dziela taho adnak, što vylam ledzianoj haroj u karabli byŭ зробleny wielmi vialiki, prybyŭšym karablom usich padarožnych nie ŭdałosia vyratavać; zahinulo 2.000 čalaviek, ale i šmat bylo vyratavana. U časie katastrofy „Titanika“ niazvyčajnaj advahaj adznačyŭsia matros radyjo-telehrafist Berens, jaki ŭ praciahu niaščašcia nieadstupna pracavaŭ pry radvio, adkidyvajučy padmohu tavaryšaŭ. Astaŭsia adzin z aparatam na torčučym nosie užo schavanaha ŭ vadu „Titanika“ i ŭ apošniuju chvílinu klikaŭ padmohi. Choć sam hetaj padmohi nie dačakaŭ. Uładziŭšy radyjoaparaty na karablach, padaroža praz akijany stałasja nia tak strašnaj, jak dasiul. Nia minula jašče 30 ha-

doŭ ad taho času, kali na karabloch naładzili pieradačnyja radyjoaparaty, a užo dahetul vyratavali sotni tysiač achvior katastrof, za što čalaviectva pavinna być ŭdziačna V. Markoni'mu. U časie Sušvietnaj Vajny radyjo-aparat jašče bolš staŭsia palepšany i datasavany da vajennych patreb Siańnia-ž radyjo-aparat jošč datasavany da kožnaj haliny žyćcia. U kožnym haspadarstvie jošč pa niekalki, a nať i pa kolkinacca mahutnych radyjostancyjaŭ. Na ūsim šviecie raščiahnieny milijony antenaŭ i milijony ludziej sluchajuć roznajakich koncertaŭ, navin i t. p.

Uvieš kulturny šviet, razumiejučy vynachad Markoni'ha, naležna acaniŭ Vialikaha Hienija navuki, nadajučy jamu roznajakija navukovyja tytuły i h. d. Jašče ŭ 1909 h. atrymaŭ jon naharodu Nobla.

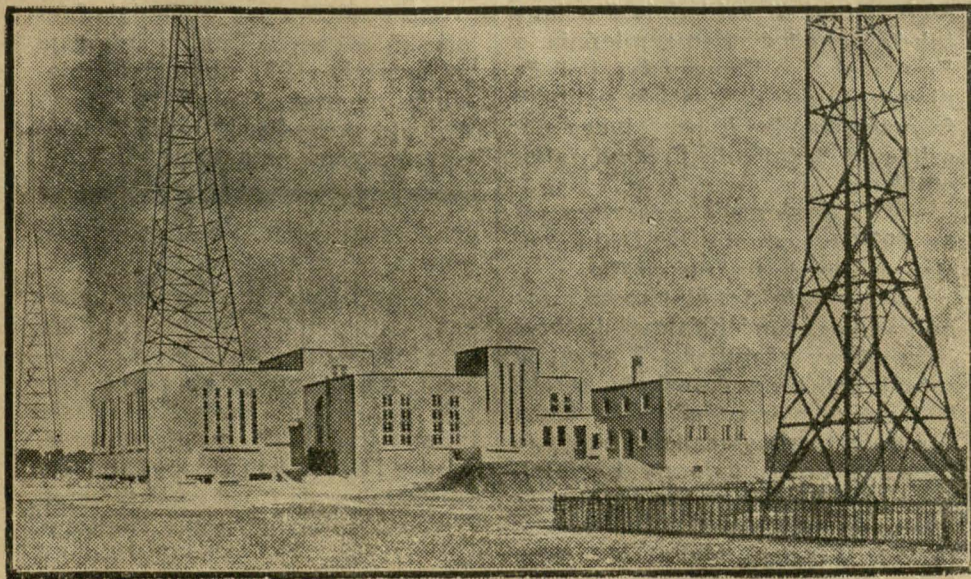
Pašla Sušvietnaj Vajny, žyvučy ŭ svajej ajčynie Italii, V. Markoni i dalej pracavaŭ u halinie radyjo-techničnaj.

Niekalki hcd tamu nazad italijanski ŭrad afiaravaŭ Markoni'mu parachod „Elektra“, u katorym jon naładziŭ pływajučuju laboratoriju (pracovníu), dzie jon prabyvaŭ najbolš pry pracy, rabiŭ usialakija došledy, palepšyŭ radyja i ŭ 1930 h., pry padmozie radyjo-aparatu, zapaliŭ elektryčna je šviatlo ŭ dalokaj Aŭstralii ŭ miešcie Sydnei. U Sydnei ŭ toj čas byla naładžana mižnarodnaja vystaŭka i Markoni, budučy ŭ toj čas za tysiačy kilometraŭ, pacisnuŭ patrebnaje zlučyvo i zapaliŭ tysiačy elektryčnih lampčačak.

Markoni byŭ čalaviekam silnaj voli i wielmi pracavitym. Nikoli jon nia spyniaŭ svajej pracy ŭ dašledžvańni nad radyjo-aparatam. Budučy starcam, jon ŭsiocela byŭ addaŭšysja došledam nad televizijaj i karotkimi radyjo-chvalami. Pa jaho dumcy televizija ŭ niedalokaj budučyni budzie mieć vialikaje značeńnie ŭ praktvcy i pryniasie čalaviectvu šmat karyšci. Televizyjny aparat užo adkryty i tym jošč cikavy, što pry jaho padmozie možam bačyć wielmi adlehlyja abrazy tych asob, katoryja stajać prad pieradačnym televizyjnym aparatam.

Adkryćci Markoni'ha pazvolili jamu ŭ davoli chutkim časie padniacca materyjalna. Pamior jon u 1937 h., pakidajučy pa sabie bahatuju spadčynu, abličanuju na niekalki sot milijonaŭ załatych.

Siańnia, choć Vilhelm Markoni nia żyvie, ale jaho vynachad viečna budzie žyć. Budzie tak-ža viečna žyć jahonaje imia. **Mienski.**

Adna z mnohalikich radyjostancyjaŭ.

ШТО ЧУВАЊ

— U hazetach dalei pajaŭlajuca viestki, što ŭ **Polšcy** chutka maje być zmiena ŭradu.— Z pryčyn pažaru savieckich vahonaŭ na stacyi Zdałbunova i sprečki miž savieckim čyhunščyvkam i polskim sieržantam, miž Polščai i SSSR dajšo da pavažnaj dyplamatyčnai nierapiski i davoli vostrych vstupleńniaŭ u presie. Heta jašče bolš prvčyniłasia da taho što adnosinv polska-savieckija stanoviacca što-raz bolš chałodnymi. — U Varšavie niadaŭna paŭstała „Konfederacija Młodvch.“ iakaja maje viašci pracu dzieła kulturnaha i polityčnaha zblieženia maładoha pakaleńnia narodŭ: polskaha, ukraiŭskaha, biełaruskaha i litoŭskaha. Praca heta maje adbvacca hałoŭna pry pomačy presy i lekcyaŭ. Cikava, jak heta praca budzie vvhładać u kankretnych formach?

— Pačynajučy ad 29.XII.1937 h. u **Irlandyi** abaviazuje novaja kanstytucyja, katoraja akančalna pieravyaie nitki zaležnaści Irlandyi ad Anhlai. Ad hetaha času Irlandyja budzie nazyvacca Aŭryja. Heta stary historyčny nazov hetaj krajny, jaki zmianili anhliejc niavolačy jaie praz daŭhija viaki.

— Ahułam, choć pamalu, ale ŭšciaž z pad ŭłady Anhlai, paniavolenyia joj narody vyzvalajuca. Miž inšym i **Ehipt** choča akančalna parvać z joju. Staranu Anhlai trymaie adnak małady ehipiecki karol Faruk. Z hetaj prvčyny miž karalom i najbolšaj ehipieckaj partyjai „vafdystaŭ“ paŭstała nieparazumieńnie. Pieramoh pakulšto karol. **Araby** taksama, pašla karotkaha pierarvnu jznoŭ pačali vostraie zmahańnie z anhlaičami.

— Rasstrełam i aryštam u **SSSR** nia tolki niama kanca, ale jany z kožnym dniom pavialičvajucca. Tyja, što znaiuč adnosinv ŭ Savietach, čvierdziać, što ŭ 1937 h. rasstralana tam bolš 10 tysiač asob. GPU śčviardžaje-ž, što ŭ 1937 h. rasstralana 4800 asob. „Kurjer Wileński“ čvierdzić, što achviaraj dźvioch piaciletak upała 16 z pałavinaju milijonaŭ asob. Bo pavodle raniejšych padličeńniaŭ u SSSR mieła być 185,5 milijonaŭ žycharoŭ, tymčasam u časie vvharaŭ u „Vierchovnyj Soviet“ u 1937 h. vvhaviłasia, što ŭ SSSR jošč tolki 169 milijonaŭ žycharoŭ. Nadoviačy ŭ Vilniu pryšli novyja sumnyja viestki dla Bielarusau. Pavodle

ich na Sałoŭkach, kudy byŭ vselanv balšavikami, pamior byŭ **biełaruskim pasol hramadaviec Piotr Miatła**—ščyry idejny biełarus. Niadaŭna byccam aryštavanv staŭny vučony dašledčyk **Poŭnačy**, arhanizatar navukovaie ekspedycyi na paŭnočny polus, **biełarus, prafesar O. Šmidt**. Staŭny-ž saviecki latun **Levanieŭski**, jaki lacieŭ z Maskvy ŭ Ameryku praz Ledavity Akiiian, nie zahinuŭ z prvčyny nieščašliva-ha vvhpadku, a byccam skončyŭ samahubstvam. z viedama komisara ŭnutranych spraŭ SSSR **Ježova**, jaki nazyvaŭ užo **Levanieŭskaha „voraham narodu“** i mieŭ z im raspravicca. Čvtajučy hetkija i padobnyja viestki ŭ hazetach viervć prasta, nia chočacca, što štoś padobnaha moža dzieicca. Pašla hetaha sapraŭdy paŭstaje pytańnie, kali ŭsio heta končycca i kali končycca chlušnia kamunistau ab svahodzie i demokrazyzmie ŭ SSSR?

— Pačvierdžańniem strašnych padziejaŭ u SSSR žiaŭlajacca, biazumoŭna, toje, što **Francyja**, jakaja žviazłasia z Savietami sajužnickim dahovorom, advaročvajacca ciapier ad ich šukaie parazumleńnia z **Niamieččynaj**. I totady, kali ŭ Francyi politykaj kiruiuč sacyjalisty i radykaŭ, a ŭ Niamieččynie hitleroucy-fašysty i kali Niamieččyna nia moža pachvalicca dabrabytam. **Čechasłavačyňa** taksama byccam maje viašci hutarki z Niamieččynaj ab zhodzje i dobrvch uzajemnych adnosinach. Z vstupleńniaŭ niamieckich politykaŭ vyhładaje, što jany tak-ža chočuč parazumleńnia z Francyjaj — Kamunisty bačacy niavyhadnuju dla siebie polityku francuskaha ŭradu starajuca paraližavać žyćcio ŭ Francyi zabastoŭkami.

— U **Švajcaryi** prezidentam na 1938 h. vvhbrany dr. Baŭmann, siabra demakratyčnaj partyi.

— Na **Dalokim ŭschodzie** Japoncy dalej bjuć Kitajcaŭ, katoryja zmušany adstupać. Z pryčyny zatapleńnia amerykanskaha karabla japoncy pieraprasili Zł. Štaty Ameryki i zabaviazalisia zbudavać Amerycy novy vajenny karabiel.

— U **Hišpanii**, pašla karotkaha pierarvnu ŭ baracbie, ŭ kancy 1937 h. pačalisia vielmi zaŭziatyja i vialikija baŭ kala m. Teruel, katoraje pierachodzić z ruk u ru-

Z biełaruskaha žyćcia

Administracyjnija ŭłady dalej nie dajuć mahčymašci arhanizavacca biełaruskaj moładzi. Inicyjatory novaje sproby stvareńnia kulturna-ašvietnaje arhanizacyi biełaruskaje moładzi, jakim u 1937 h. Vilenskaje Haradzkoje Starastva nie dało dazvolu na arhanizacyjny schod, uvažajučy zabaronu Starastva biezpadstaŭnaj, adklikalisia da Vil. Vajavodztva i prasili pastanovu Starastva skasavać. Vajavodztva adnak pastanovaj № SPP. 12c/146/37 z dn. 27. XII.37 h. zabaronu Starastva ŭtrymała ŭ sile — Takim čynam biełaruskaja moładz dalej nia maje mahčymašci stvoryć svaju arhanizacyju ..

Kanfiskata. 4.I siol. Vil. Haradzkoje Starastva skanfiskavała № 13 „Wiadomości Białoruskich“ z dn. 31.XII.37 za staćciu „Sobiepańskie duszpasterstwo.“

Sprava novaj biełaruskaj hazety. Hod tamu na miesca spynienaj „Bieł. Krynicy“ Bielarusy ŭ Vilni mielisia vydavać „Narodnuju Krynicu.“ ŭłady adnak nie dali dazvolu na heta, čvierdziačy, što užo hetkuju hazetu niehta pieršy dumaje vydavać. Zatym, što praz hod nihto henaj hazety nie vydavaŭ, Bielarusy ciapier uznoŭ paviedamili Starastva, što prystupajuć da vydavietva „Narodnaj Krynicy“.

Sud nad red. J. Paźniakom. U 1936 h. była skanfiskavana „Bieł. Krynica“ za adozvu „Za rodnuju školu.“ Sud I instancyi redaktara J. Paźniaka za henuju adozvu zasudziŭ na 2 tydni aryštu i štraf. Sud II instancyi hety prysud 30.XII.1937 h. skasavaŭ i J. Paźniaka apraŭdaŭ.

Bolš 4000 asob adviedała Bielaruskij Muzej u Vilni za pieršyja try kvartaly 1937 hodu, nia hľadziačy na toje, što h. zv. „turystyčnyja pravadniki,“ m.Vilni, jaho systematyčna bajkatujuć.

ki ad paŭstancaŭ da uradaŭcaŭ i ad uradaŭcaŭ da paŭstancaŭ.

— U **Rumynii** adbylisia vybary ŭ parlamant. Dzieła taho što ni adna partyja nie zdabyła bolšašci, na vvasnu pradbačacca novyja vybary, a ciapier adbyłasia zmiena ŭradu. Novy ŭrad praf. Gogi adrazu asabliva padabašsia nacyjanalistam i jon pierad usim vystupiŭ suproč žydoŭ. Niekatoryja hazety pišuć, što ŭ Rumynii budzie zaviedzieny fašystaŭski ład.

jn.

Цьвѣрда трымаемся свайго.

в. Добраволя, Сьвіслацкай вол., Ваўкавыскага пав. Пазашкольная асьвета ў нашай вѣсцы, таксама як і ў цэлай воласьці знаходзіцца ў даволі цяжкім палажэньні. Іначай было пару год таму назад, калі ў Сьвіслачы, а так жа і па вѣсках былі свае родныя беларускія культурна-асьветныя арганізацыі — гурткі Т.Б.Ш. і інш. Тады ў нас сапраўды праводзілася вялікая культурна-асьветная работа. Калі пазакрывалі беларускія культурныя арганізацыі, здавалася, што моладзь зусім йзноў забудзе аб вышэйшых культурных і нацыянальных імкненьнях. Аднак так кепска ня сталася. Цьвѣрдая воля моладзі і гарачае пачуцьцё любові да свайго роднага трымаюць яе на добрай дарозе. Культурна-беларуская праца хоць вальней, аднак далей ідзе, не хапае нам перад усім кніжак і беларускіх часопісаў. Нацыянальная беларуская сьведамасьць сярод жыхароў нашае старонкі стаіць даволі высока. Моладзь жыве між сабой у згодзе і добра знае, што гарэлка і разбой гэта найгоршыя нашыя ворагі. У вольны час моладзь супольна чытае кніжкі і газеты і слухае радыя, ня глядзячы на тое, што з гэтага часамі бываюць „непаразумленьні“ з паліцыяй. У гаспадарчым жыцьці адчуваецца незадавальненне з камасацыі — з хугароў, — якая праведзена была ў нас бяз прырэзкі зямлі. Некаторым сапраўды жывецца вельмі цяжка. Вѣска патрабуе надзелу зямлі, справядлівай зямельнай рэформы і пабочных заробаткаў. Ж.

Даносы і рэвізіі.

Мір, Стаўпецкі пав. Гарэлка і курэньне сярод моладзі пакрысе выводзяцца з жыцьця. Пакуль што аднак моладзь у нас, на жаль, ня ўмее йшчэ жыць паграмадзку. Па ўсей ваколіцы ёсьць яшчэ тыпы, якія без дайпрычыны могуць на чалавека нагаварыць ліха ведае чаго. Даходзіць нават да таго, што прыводзяць і падводзяць паліцыю. Вось нядаўна хтось нагаварыў на аднаго жыхара в. Скамарошкі, падпішчыка „Шляху Моладзі“,

паліцыі, якая пасьяла рабіла рэвізію, ды забрала „Шлях Моладзі.“ Каму з гэтага будзе карысьць? Хіба нікому. А трывога, ды незадавальненне расьце.

Трэба адзначыць, што культурныя людзі даносамі брыдзяцца Скі.

Viestki z pad Druі.

v. Šalciny kala Druі, Brastauſki pav. Šalciny nazyvajuć časta „twierdzą białoruskości.“ Čamu? — tamu što tut isnavaŭ hurtok B. I. H. i K. Pa likvidacyi hurtka astalisia my biez svaje arhanizacyi. Niekatoryja siabry ūvajšli ūžo ū polskija arhanizacyi, dzie pravodzias svaje plany. U hetych arhanizacijach zrabili toje, što časta referaty i dyskusyi viaducca pabiełarusku, a tolki pratakol pišacca papolsku. Kulturny ūzrovień žycharoŭ našaje vakolicy davoli vysoki. Moładź hulaje prykładna. Na wiečarynkach piaje biełaruskija pieśni, na't deklamuje vieršy. U volnym časie chvataje za sluchaŭki, kab daviedacca, što dziejceca na śviecie. Radyjo — kryštał stała łović chvali polskich radyjostancijaŭ, a nie rozumiejućy što havora Ryha, Kaŭnas, sluchajuć Miensk, jaki karystajecca biełaruskaju movaju. Tut faktyčna lažyć adkaz na zakid polskaje presy, čamu biełaruskaja vioska sluchaje mienskaha radyja. Nie kamunizmu, ale biełaruskaje muzyki, pieśni, literatury — słovam kulturnaje stravy ū rodnaj vopratcy šukaje biełaruskaja sialanskaja moładź. Inšaja sprava i ad jaje niezaležnaja, što časami mała krytyčnyja papadajuć u chitra razstaŭlenyja sietki. Hetaha adnak nia mohuć ci nia choćuć ściamieć palityki z vilenskaje radyjostancyi. — Dajcie nam biełaruskija pieradačy, a ūsie nastavim na Vilniu. Nie prypradkova chiba na letnija miesiacy pryjaždžaje da nas „Straż Przednia“ z Łodzi. Spałučyŭšy jak kažuć, pryjemnaje z „karysnym“, razychodzicca jana pa vioskach i pierakonyvaje moładź, „že Białoruś nie ma racji bytu.“ U adkaz na heta moładź bajkatavała ichnija imprezy („ogniska“). Dyk adjaždžajućy hetyja „letniki“ kazali: „Więcej na niewdzięczne Kresy nie przyjeździemy!“ Moža i dobra.

Piotr Małatok

Vialiki palityčny pracess u Vilni.

Ad 15 da 22 śniežnia 1937 h. u Vilenskim Akružnym Sudzie była razhladana sprava maładych polskich dziejačoŭ i publicystaŭ: dr. H. Dembinskaha, dr. S. Jendrychoŭskaha, mhr. M. Żeromskaj, Ul. Borysoviča, J. Schusa i maładoha paeta J. Putramenta, jakija vydavali ū 1936 i 1937 h. časapisy „Prostu“ i „Karta“. Abvinavačanyja jany byli za prociŭhospadarstviennuju dziejność. Sud pryznaŭ, što dr. H. Dembiński i dr. S. Jendrychoŭski rabili padhatoŭku da nasilnaj źmieny ładu Polskaha Haspadarstva i zasudziŭ ich pa 4 hady vastrohu, dy pazbaviŭ na 5 hod pravoŭ. Usich inšych abvinavačanych Sud apraŭdaŭ. Abaronna zasudžanych padała apelacyju.

Treba adznačyć, što na pracessie henym ušciaž była parušanjaja biełaruskaja problema. Pry tym dr. Jendrychoŭski i dr. Dembiński vyjavili svaje prychnilnyja adnosiny da Biełarusaŭ, vykazvajučysia za terytoryjalnuju aŭtanomiju dla Biełarusi i Ukrainy i za zhodnyja adnosiny Biełarusaŭ i Palakoŭ.

Jašče jość krychu Biełaruskich Adryŭnych Kalendaroŭ na 1938 h. (tolki łacinkaj) Cana 50 hr., z pierasyłkaj 75 hr. Chto choča atrymać, niachaj špiašaje!

Bieł. Kniharnia „Paŭonia“
Vilnia, Zavalnaja 1.

„Endeki“ lezuć na viosku.

zaśc. Ajaleje kala Ašmiany. Ludzi ū našym zaścienku nacyjanalna nia nadta dobra śviedamyja. Z pachodžańnia biazumoŭna ūsie biełarusy, adnak mnohija ličać siabie palakami. Z hetaje pryčyny polskija „endeki“ pastaralisia sarhanizavać u nas hurtok „Čyn Narodovy.“ Zapisałasia ū jaho aź niekalki čaławiek. I hetym ludziam ciažka rastłumačyć, što heta arhanizacyja polskich nacyjanał fašystaŭ i što jany vystupajuć nia tolki prociŭ żydoŭ, ale i prociŭ Biełarusaŭ, dy ničoha dobraha nam nie niasuć. Heta śviedčyć, što dziela naležnaha ūsviedamleńnia treba ūsciaž pracavać. Usim-ža biełarusam treba zakładać svaje biełaruskija hurtki i arhanizacyi, bo jany tolki niasuć nam śviatlo i lepšuju dolul...

L. B—ryk.

Kolki jość ludziej i ptuśak na šviecie? Pavodle niemieckaje statystyki ũ 1937 hodzie ũsich ludziej na šviecie bylo 2,116 milijonaŭ asob. Z hetaha liku na Aziju prypadaje 1,162 milijony, na Eŭropu — 526 mil., na Ameryku — 266 mil., na Afryku — 151 mil., na Aŭstraliyu — 11 mil. Lik nasielnictva SSSR označaje hena statystyka 171 milion. asob. Znajšlisia tak-ža ludzi, jakija ličyli ptuśki na ziamli i čvierdziać jany, što ũsich ptuśak jość 75 milijardaŭ.

Pamirajuć staruju vajak i dziejaču. U kancy 1937 hodu pamior u Niamieččynie hien. Ludendorf, jaki ũ časie Sušvietnaj Vajny kiravaŭ niemieckaj armijaj. U kancy henaha-ž hodu pamior u Amerycy vialiki palityk F. Kellog, jaki pracavaŭ dziela supakoju na šviecie i za heta atrymaŭ naharodu Nobla.

Milijard frankaŭ štodz'eń na zbrajeńie. Liha Narodaŭ apublikavala statystyku, pavodle jakaje ũ 1936 h. uvieš šviet vydaŭ na zbrajeńie 355 milijardaŭ frankaŭ. Heta značyć kožny dzień šviet vydaŭ na zbrajeńie milijard frankaŭ.

Samalot z harmataju. U Zlučanych Štatach Paŭnočnaj Ameryki zbudavali vajenny samalot na jakim budzie 2 harmaty i 5 kulamiotaŭ.

Pavodka. Italiyu niadaŭna naviedala vialikaja pavodka, jakaja narabila mnoha strataŭ.

Kanfiskata aružža ũ Abisynii. Da 30.XI.37 h. italijancy skanfiskavali ũ Abisynii 299 tysiać strelbaŭ, 1,500 revalveraŭ, bolš 1000 kulamiotaŭ i 171 bombaŭ.

Z vydavieckaj nivu

„Zorka“. Pad hetkim nazovam vydaviectva „Chryscijanskaj Dumki“ pačalo vydavać u 1938 h. časapis dla bielaruških dziaćiej, jak dadatak da „Chr. Dumki“. Pieršy numar „Zorki“ ũžo vyjšaŭ. Cikavy jon i z pryhožymi ilustracyjami. Adrys redakcyi „Zorki“: Vilnia, Zavalnaja 1. Maładomu hetamu bielaruskamu časapisu žadajem pamysnaha ražvićcia.

„Калосье“ — літаратурна-навуковы часапіс — кніжка 4 (13). Год III. Вільня 1937. Бач. 64. Зьмест багаты і цікавы. Падріска на год 2 зл. Цана адной кніжкі 50 гр. Адрыс рэдакцыі: Вільня. Завальная 1.

Біларускі Народны Календар на 1938 год (кніжка). Баč. 64. Цана 45 hr.

Dr. Jadvina i dr. Stanisław Hrynkievičy — Alkoholizm. Vydańnie „Chr. Dumki“. Vilnia 1938 h. Bač. 14. Цана 10 hr. Hałoŭny skład: Bielaruskaja Kniharnia „Pahonia“. Vilnia, Zavalnaja 1. — Brašura „Alkoholizm“ velmi cennaja i zasluhoŭvaje na najšyrejšaje raspaŭsiudžańnie.

Песьня каханья

Дні бягуць і ночы,
Месяцы, гады, —
Твае, дзеўча, вочы
Ū сэрцы заўсды

Ой, ці сьніў, галубка,
Ой, ці сьніў, гадаў, —
Каб твой твар і губкі
Іншы цалаваў...

Ах, мая дзяўчына,
Ты — мой майскі цвет, —
Толькі успаміны

З тых шчаслівых лет.

Ня шыбнець бяз крылаў
Сокал угару.
З болю ў сэрцы, міла,
Па табе памру.

Мік. 3—м.

Krychu śmiechu

* *

— Čamu-ž ty nia daŭ bratu jabłyka?
— Ja jamu daŭ ziarniatki z siare-dziny. Moža jon sabie ich pasadzić i bu-dzie mieć cely sad.

* *

Adzin bahaty ziemlarob usimi silami staraŭsia vyčyć svajho nia nadta razum-naha syna i patraciŭ na jaho badaj usiu majemašć. Kali ũ kancy pierakanaŭsia, što z jaho ničoha dobraha nia budzie, cialka ũzdychnuŭ i kaža: „Moj Boža, kolki-ž heta karoŭ pajšło na hetaha ad-naho vaŭal...“

Praktyčnyja rady

Jak paznać, ci karova cielnaja?
Trebna nalić u šklanku čystaj šciudzi-nej vady, pašla na salominku ũziać kap-lu švieža-vydajenaha maŭlaka i strašci he-nu kaplu ũ vadu ũ šklancy. Kali karova cielnaja, dyk kapla maŭlaka nie rasply-viecca adrazu ũ vadzje, ale celaja apa-dzie až na dno. Kali-ž karova nia ciel-naja, to kapla jejnaha maŭlaka razplyviec-ca zaraz-ža na samym viersie vady.

Сым najlepš napichać siańniki?
U nas pieravažna siańniki napichajuć sa-lomaju, a časami sienam. Tymčasam velmi praktyčna napichać možna siań-niki biarozavym lišćiem, biazumoŭna, dobra vysušanym. Siańnik napchany biarozavym lišćiem, miakki, lohki i im mož-na karystacca 7—8 hadoŭ. Saŭoma, jak viedajem, skora pieracirajecca, biarozav-aje-ž lišćie bolš tryvatkaje.

Паштовая скрынка

Ф. Вайцiлiнку і Я. Попко:
Атрымалі, шчыра дзякуем. Прывiтаньне!

Я. В.: За пажаданьні і вершы шчы-рая падзяка. Верш новагодні друкуем з папраўкамі, якія муслі мы зрабіць з прычын цэнзуральных. Байку надру-куем у наступным нумары. Прывi-таньне.

А. Гацуры: Верш слабы і да друку не падходзіць. Не падходзяць да друку так-жа і тыя вершы, аб якіх пы-таецца. Больш праўдце, чытайце і прыглядайцеся, як іншыя паэты пі-шуць. Памагчы Вам пры найлепшай ахвоце ня можам, бо ня маем магчы-масьці.

Ул. Макашцы: Прысланыя вер-шы слабыя. Здольнасьці да пярэ мае-це, дык радзім Вам пісаць і праца-ваць над сабой. Добра было-б, каб прысылалі Вы нам карэспандэнцыі з жыцьця моладзі на вёсцы.

А. Чаромхіну: Вершы „Летні вечар“ і „Аж да небасхілу“ нішто-са-бе. Надрукуем іх, але летам. Іншыя слабыя і да друку не падходзяць.

Я. Каліне: Верш „Яна стаяла“ надрукуем, але вясной, бо цяпер ён не на часе. Верш „Восень“ зусім слабы.

А. В. У. В.: Vieršy nia vytrymanija raž-mieram, kulhajuć. Bolš čytajcie i pra-cujcie nad saboj.

У. Рэха: За адрысы дзякуем. Вер-шы слабыя. Радзім перадусім пазнаць добра беларускую граматыку, права-піс, чытаць якнайбольш беларускіх кніжак. Пярэ ня кідайце. Просім пры-тым пісаць карэспандэнцыі з жыцьця вёскі.

Л. Вон-к: Karespandencyju dru-куjem. „Šlach Moładzi“ vysyŭajem. Pro-sim piśac čaściej.

М. Каколе: За добрыя словы і грошы шчыра дзякуем. Вершы слаба-ватыя. Пярэ аднак ня кідайце, бо ма-еце да яго здольнасьці і калі будзеце больш чытаць і працаваць над сабой, то зможаце даць і добрыя матарыялы.

Ж. Вiлiу: Vieršy słabyja, radzim bolš čytać, paznać dobra bielaruskuju hrama-tyku i pravapis i piśac karespandencyi. Za hrošy i pažadanni ščyraja padziaka.

М. П. Карэспандэнцыю друкуем. Верш слабаваты і не цэнзурны.

Ж. Р-су: За ũsio ščyrа dziakujem. Prošbu spaŭniajem. Adkaz piśmom bu-dzie krychu pačakaŭšy.

„Шлях Моладзі“ рэдагуе Рэдакцыйная Калегія. Друкуецца ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні (Завальная 1-2) коштам працы: Я. Багдановіча, Я. Найдзюка і А. Шутовіча.

Адрыс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца № 1—2 (Wilno, Zawalna 1—2).

„ШЛЯХ МОЛАДЗІ“ выходзіць два разы ў месяц: 5 і 20. Падріска на год 2 зл. і 50 гр., на паўгода 1 зл. 50 гр., на 3 мес.—75 гр. Цана аднаго экзэмпляра 15 грошаў. — Заграніцу ўдвая даражэй. — Нумар картатэкі „przekazu rograchunkowego“ 59.

Выдавец: „БЕЛПРЭС“.

Рэдактар: Я. НАЙДЗЮК.

